

بسم الله الرحمن الرحيم

سرگذشت موسیقی ایران

روح الله خالقی

۱۳۹۶

خالقی، روح‌الله، ۱۲۸۵-۱۳۳۴
سرگذشت موسیقی ایران / نگارش روح‌الله خالقی - - (ویرایش ۲)

صفی‌علیشاه، ۱۳۹۶

۳ ج در یک جلد، مصور، عکس

شابک: ۶-۲۲-۵۶۲۶-۹۶۴-۹۷۸

فهرست نویسی براساس فیفا

کتابنامه: موسیقی ایران - - تاریخ و نقد الف - عنوان

۴ ص ۲۷۵۶ / ج ۱ ML ۷۸۹/۰۹

کتابخانه ملی ایران ۷۸-۵۳۶۶ م

سرگذشت موسیقی ایران

روح‌الله خالقی

چاپ چهاردهم سه جلدی

چاپ اول سه جلدی در یک جلد ۱۳۹۶

چاپخانه: آریائی

تیراژ: ۱۰۰۰ نسخه

شابک: ۶-۲۲-۵۶۲۶-۹۶۴-۹۷۸

قیمت: ۶۵۰۰۰ تومان

نشانی: تهران، خ انقلاب، خ فخررازی، خ وحید نظری غربی، پلاک ۹۲

تلفن: ۶۶۴۶۱۱۹۳ - ۶۶۹۶۱۵۶۴ همراه: ۰۹۱۲-۶۲۱۵۳۹۶

فهرست

- ۱۱ بخش اول - سرگذشت موسیقی ایران
- ۱۲ چرا این سرگذشت را می‌نویسم؟
- ۱۸ چند نکته
- ۲۰ مقدمه‌ی تاریخی (نظری به گذشته)
- رزش موسیقی این دوره - موسیقی مجالس عروسی و مهمانی - تشخیص موسیقی و تأثیر آن - موسیقی درباری و اندرون شاهی - پایان مقدمه
- ۴۷ آغاز سرگذشت
- تأثیر سرود
- ۵۱ ویولن همسایه
- ۵۳ کمانچه چیست؟ سرگذشت ساز این ساز
- سابقه کمانچه - کمانچه کشرها - سیر خان - رامشگر - چنگی - یک اشاره
- ۶۴ تار عموجان
- استاد زمانه - نوای تار - گاردن پارتی
- ۷۰ کنسرت‌های انجمن اخوت
- محفل اهل صفا - نغمه‌ی درویشان
- ۷۶ دنباله‌ی سرگذشت
- دیروز و امروز - مقایسه‌ی آهنگ‌ها
- ۸۱ خاندان هنر (مشهورترین تارزن‌ها)
- آقا علی اکبر - آقا غلامحسین - شاگردان آقا غلامحسین - فرزندان آقا علی اکبر - میرزا عبدالله - فرزندان میرزا عبدالله - روش استاد - درگذشت - آقا حسینقلی - سبک استاد - پر کردن صفحه - معاصرین آقا حسینقلی - شاگردان آقا حسینقلی - خانواده آقا حسینقلی - فوت استاد - سابقه تاریخی تار
- ۱۱۶ سنتور زن (سرگذشت این ساز)
- مجلس انس - سنتورخان - محمدصادق خان - علی اکبر شاهی - حسن سنتوری - سماع حضور
- ۱۲۸ سازندگان آلات موسیقی
- ۱۳۳ ارکستر سه نفری

اولین سفر - به سوی شیراز

شهر گل و بلبل ۱۳۹

مدرسه ی دیروز و امروز - محضر فرصت - بحورالاحان - موزیک چی ها - قانون زن - نوازندگان قانون

موسیقی نظامی (نقاره خانه - مدرسه ی موزیک) ۱۴۹

سرود جنگ - نقاره خانه - هنگامی که نقاره می کوفتند - وفاداری نقاره چیان به رسم گذشته - انتقال نقاره خانه - موسیقی قراولان شاهی - آلات نقاره - مدرسه ی دارالفنون - موزیک دارالفنون - مواردی که موزیک نواخته می شد - کارهای لومر - سلیمان خان - غلامرضاخان (سالار معزز) - حسین هنگ آفرین - ناصر همایون ابراهیم آژنگ - نصرالله مین باشیان - سایر رؤسای موزیک - مدرسه ی موزیک - دیپلمه های مدرسه ی موزیک

موسیقی ایرانی با سازهای اروپایی ۱۸۰

نوازندگان - حسین اسرار - مرتضی حجویی - نوازندگان ویولن - تقی دانشور (اعلم السلطان) - جهانگیر مراد - برمکی - نورنگار فوت - نوازندگان قهرنی

بازگشت ۲۰۲

منزل به منزل - قصه ی کوتا - در آه مهان

نمایش رستاخیز ۲۱۰

شاعر ناکام - نتیجه

داستان نی زن ۲۱۵

طاق نصرت - جشن عروسی - آهنگ نی - نایب اسدالله - چن نی زن - نی چیست؟

یابیر جان ۲۲۲

کودکی درویش - موزیک ملیجک - شاگردی آقا حسینقلی - ریش شعاع السلطنه - موسیقی ضربی زمان درویش - داستان پیش درآمد - آثار درویش - پیش از آمدن - رنگ ها و تصنیفها - قطعات متفرقه - پر کردن صفحه - کنسرتها - خصوصیات هنری - خواص اخلاقی - مرگ درویش - بباد درویش

گفت و گویی درباره ی یک آهنگساز ۲۴۲

موسیقی مذهبی ۲۴۶

مذهب و موسیقی - شروع عزاداری - دوره ی صفویه - دوره ی قاجاریه - تعزیه هنر می شود - شبیه ها متناسب بودند - تعزیه گردان - تشریفات تعزیه - علم شاه - خلعت و پیشکش - نقش تعزیه در موسیقی ما - تعزیه خوان های خوش آواز که شهرت یافته اند - ابوالحسن اقبال آذر -

روضه خوانی - روضه خوان‌های خوش آواز - نوحه خوانی - اشعار نوحه - اذان و مناجات

آواز خوانی ۲۶۹

شعر و موسیقی - آواز خوانندگان قدیم - متأخرین - شیخ محمود خزانہ - سید عبدالرحیم - علی خان - طاهرزاده - (آمدن به تهران - داستان سید رحیم - مسافرت‌ها - سبک طاهرزاده - بهترین خاطره‌ها) - سلیمان امیر قاسمی

سخنی از تصنیف‌ها ۲۸۲

نمونه‌ی تصنیف‌هایی که آهنگشان را نمی‌دانم آنچه عارف ذکر می‌کند نمونه تصنیف‌های قدیمی که آهنگشان را می‌دانم - علی اکبر شیدا

خوانندگان تصنیف ۲۹۱

اهیت تمبک - سلیقه تمبک زن - ضرب - تصنیف - آقاخان - تقی خان - حاجی خان - عیسی آقا باشی - عبداللہ دوامی

تصنیف‌های ورنی ۳۰۰

کنسرت عارف - تصنیف‌های عارف - مقام عارف - تلفیق شعر و موسیقی

شاگردان درویش ۳۱۲

حسینقلی غفاری - شکر - لیمند صفائی - عبداللہ دادور - موسیقی معروفی - مرتضی نی داود - ابوالحسن صبا - حسین جری - ارسان درگاهی

نوازندگان دیگر ۳۲۶

علی اکبر شهنازی - احمد عبادی - رضا عجوبی - حسین یاحقی

زن و هنر ۳۳۹

زنان هنرمند - زنهای نوازنده - مطربان - خوانندگان - رقعه‌ایان - انواع رقص - رقص با زنگ - رقص گیلان - معلق زدن - رقص با شمعدان و لاله - اجرای رقص - این موضوع

ردیف موسیقی ایرانی ۳۵۴

پایان سخن ۳۶۱

فهرست تصنیف‌ها ۳۶۶

بخش دوم - سرگذشت موسیقی ایران ۳۶۹

«مقدمه‌ی چاپ اول» ۳۷۰

دیدار استاد ۳۷۱

دستور تار - مدرسه‌ی موسیقی - چه خبر بود؟

خریدار تو ۳۷۶

نغمه‌های ناشنیده - تار و زیری

- گمشده‌ام که بود؟ ۳۸۱
- دلتنگ ۳۸۳
- اشتیاق هنر - افتتاح ارکستر - نیم‌شب - دلتنگ - یاران باصفا
- یاران هنر دوست ۳۸۹
- شخصیت هنرمند
- کلوب موسیقی ۳۹۴
- مقدمات تأسیس - تارها - نت‌های ارکستر - اعضای کلوب - برنامه‌ی کلوب
- آغاز کارهای هنری استاد ۳۹۷
- موسیقی - مجلس آقا حسینقلی - داستان نوشتن ردیف - طرز کار
- زندگی ساسی هنرمند ۴۰۷
- افسر ناراضی - سرباز مجاهد - سفر استرآباد - ورود به حزب - سفر همدان - قلعه‌زدان - کنج فراغت - ساز بیرجند - به سوی اروپا
- انتظارات استاد ۴۱۸
- دشواری‌ها
- شوق هنر ۴۲۱
- سه یار یک دل - به سوی موسیقی - خان استاد - رفقای دیگر
- شیفته‌ی موسیقی ۴۲۵
- اندرز پدر - به یاد مادر - راه هنر - دل‌شیدایی
- موسیقی شناس ۴۲۸
- سخنان هدایت - حسن تصادف - موسیقی‌شناسان - هدایت
- چگونه آواز می‌خواند؟ ۴۳۵
- مقایسه‌ی سبک عبدالعلی
- چند آهنگ ۴۳۸
- گوشه‌نشین - سوز من - دو آهنگ از اشعار مولوی - اشعار حافظ
- عاشق ساز و دوست ۴۴۱
- نامه‌ها - گل گلاب
- سرودهای وطنی ۴۴۵
- وضع زمانه - سرودسازی - سرود کودکان - سرود ورزشی - پیشنهادهای وزیری - معلم شدم
- شور و گریلی ۴۴۹
- شور - گریلی - موسیقی وزیری

- عشق استاد..... ۴۵۴
- روش استاد- دو عاشق- زبان عشق- پس از چند روز- افکار پریشان- ناامید
- چهار کنسرت..... ۴۶۵
- فکر تازه- زیر درخت بید- موفقیت ما- هنگام خداحافظی
- فردا!..... ۴۷۱
- صبح روز بعد- خیالات گوناگون- بازهم به سوی مدرسه- در انتظار تصمیم استاد- نشاط و خرمی
- بیلاق..... ۴۷۷
- راه پیمایی- برنامه‌ی ما- تصنیف‌سازی- سرود صبح- وصال دوست- جور فلک- دوستان کلنل- نقاش هنرمند- دره‌ی عمامه- شهرستانک- عمارت شاهی- سخنان روستایی- سؤال و جواب- ویولن صبا- کاخ سرنگون- نصایح کمالی- ساز استاد- به سوی قله‌ی توجال- در خط الرأس- در پناه مادر- در ر آواز عاشقان- عشق دهاتی- رقص و شادمانی- پایان بیلاق
- خطابه‌ها..... ۵۰۵
- خطابه‌ی اول- در آواز- هم- گفته‌های ناشنیده- اظهار نظر
- کار خویش..... ۵۱۹
- انتقاد ناروا- غمگین- کار خویش
- به سوی تخت..... ۵۲۴
- نظری به تاریخ- اصل مقصود- نغمه‌ی جا- دنباله‌ی مطلب
- چند آهنگ دیگر..... ۵۲۸
- دزدی بوسه- رقص دختر من- والس دو نامزد- تذکر
- کوشش در راه پیشرفت زنان..... ۵۳۴
- کلاس دختران- کلوب خانم‌ها- سینمای زنان
- چند کنسرت دیگر..... ۵۳۷
- شب فردوسی- کنسرت پانتومیم‌ها- کنسرت‌های رشت و پهلوی- کنسرت اپرت‌ها
- یک روز هنرمند..... ۵۴۲
- آهنگ بامداد- نغمه‌ی ظهر- نوای شب
- آثار پایدار..... ۵۴۶
- روح‌انگیز- فداکاری سنجری- ضبط صفحات موسیقی- جمله‌ی معترضه- سولوهای تار- ساز و آواز- آهنگ‌های موزون
- تابلوهای موسیقی..... ۵۵۶
- قالیچه‌ی کرمان- نیم‌شب یا رویای حافظ

- پانتومیم‌ها ۵۶۲
- دزدی بوسه - پانتومیم لاسی‌ها ۵۶۵
- اپرت‌ها ۵۷۲
- خطابه راجع به تئاتر - اپرت گلرخ - اپرت شوهر بدگمان ۵۷۲
- درام‌ها ۵۷۲
- دختر ناکام - جدایی ۵۷۶
- مدرسه‌ی موسیقی دولتی ۵۸۴
- کتاب‌نویسی - افتتاح مدرسه - ارکستر مدرسه - پیشرفت مدرسه - فارغ‌التحصیل‌ها - جشن مدرسه ۵۸۴
- تألیفات اس‌ا د ۵۹۹
- دستور - مارش پیام به سیروس (کورس) - ساقی‌نامه (شمع و پروانه) - دستور ویرین - دستور جدید تار - ابتکارات و خواص تار وزیری - موسیقی نظری - سرودهای مدارس ۵۹۹
- سرنوشت چه بود ۶۱۵
- اندرزهای دو دهانه - یاد دانشمند - بازگشت به درس و تحصیل - بازهم موسیقی - سخنی از دوستان - یادی از مریدان - آتیه - پایان این داستان ۶۱۵
- بخش سوم - سرگذشت موسیقی ایران ۶۱۶
- آن سوی سکه و پایان سرگذشت ۶۱۹
- مقدمه - هنرستان عالی موسیقی - ارتقای ملی - برنامه هنرستان - اداره موسیقی کشور - استادان چک - موسیقی جدید ۶۱۹
- هنرستان عالی موسیقی ۶۳۱
- کلاس‌های شبانه - هنریشان تاجیک - آهنگساز - زری - هنگ‌های محلی - نتیجه ۶۴۷
- ارکستر سمفونیک - موسیقی در پرورش افکار ۶۵۲
- موسیقی در پرورش افکار ۶۶۷
- موسیقی مدارس ۶۷۲
- انجمن موسیقی ملی ۶۹۰
- باشگاه موسیقی ۶۹۱
- هنرستان موسیقی ملی ۶۹۱
- فهرست نام موسیقیدان‌ها ۶۹۱
- نماینده ۶۹۱

استاد خالقی و سرگذشت موسیقی ایران

استاد روح‌الله خالقی در سال ۱۲۸۵ خورشیدی در ماهان کرمان به دنیا آمد و در خانواده‌ای هنردوست پرورش یافت. پدرش میرزا عبدالله خان، منشی و مادرش مخلوقه خانم بودند که هر دو اهل ذوق و نوازنده‌ی تار بودند، بنابراین از کودکی با ساز و موسیقی آشنا شد.

در سال ۱۳۰۲ با وکیل‌الملک پدرش، تصمیم گرفت صرفاً به مدرسه‌ی موسیقی برود و بدین ترتیب رسماً آموختن موسیقی را شروع کرد. با تأسیس مدرسه‌ی موسیقی توسط استاد علینقی وزیرى جزء اولین شاگردان ایشان شد و از آن به بعد مدت ۱۰ سال را فقط به آموختن سازهای ویلن و تار پرداخت.

استاد خالقی در سال ۱۳۲۰ معاونت اداره‌ی فرهنگی کشور و هنرستان عالی موسیقی را به عهده داشت و در سال ۱۳۳۳ گروه انجمن دوستداران موسیقی را تأسیس کرد. این انجمن رهبری ارکستر گل‌ها و عضویت شورای موسیقی رادیوی ایران و سرپرستی ارکسترهای شماره‌ی ۱ و ۲ را پس از بازنشستگی اداری در سال ۱۳۳۸ به عهده داشت.

استاد خالقی پس از ۲۷ سال فعالیت در رشته‌ی موسیقی بیش از صد قطعه خلق نمود و آثار زیادی به طبع رسانید از جمله کتاب «سرگذشت موسیقی ایران» که در اختیار خوانندگان عزیز می‌باشد. این کتاب که تاریخ پنجاه ساله‌ی موسیقی ایران را در بر می‌گیرد؛ درباره‌ی سرگذشت موسیقی و موسیقی‌دانان و نوازندگان هم‌عصر استاد خالقی است. کتاب «سرگذشت موسیقی ایران» در سال ۱۳۳۵ برای نخستین بار توسط انتشارات صفی‌علیشاه منتشر شد و با توجه به استقبال خوانندگان بارها به چاپ رسید.

اینک برای سهولت کار خواننده، چاپ چهاردهم را با حروف چینی جدید و البته با دقت کامل امانت در متن کتاب به صورت سه جلد در یک جلد تقدیم شما خوانندگان عزیز می‌نمایم.

آثار دیگر استاد خالقی که توسط این انتشارات منتشر شده است عبارتند از:

۱- نظری به موسیقی

۲- دستور مقدماتی ویلن (۱ و ۲ و ۳ و ۴)

۳- آموزش تار و سه‌تار (۱ و ۲)